

Edmund Husserl

POMEN KONSTITUCIJSKEGA PROBLEMA - FENOMENOLOGIJA IN ONTOLOGIJA

Takšni problemi so, četudi niso popolnoma dozoreli, spodbudili Kantovo kritiko uma, predpostavljajo pa očitno fenomenologijo in vpogled v konstitucijo nižjih stopenj izkustva, nalogo, ki je Kant ni dojel in tam, kjer se je je dotaknil, ni zaslutil njene veličine. Za kaj takega mu je manjkala že pravilna formulacija problema. Kakor zelo se njegova kritika uma nagiba k tej problematiki in se ji občasno zelo približa, je vse to, problem konstitucije sploh in njenih stopenj, nujnost speljave pripadajočega sistematičnega opisa na vseh stopnjah, izpostavitve bistvenih sovisij, tehtanje različnih apriornih možnosti, ki so v okviru trdnega, tj. čistega jaza in čiste zavesti v vseh njenih temeljnih oblikah, odprte možnosti, nato pa takšno njihovo konstituiranje, da bi bilo lahko zadoščeno ideji "objektivnega" spoznanja, Kantu tuje. Tisto, česar zlasti ne smemo prezreti, je nenehna vzvratnostna konstitucija med jazom in telesom na eni ter realno stvarnostjo na drugi strani; in na višji stopnji med ljudmi in človeškimi družbami, med duhovi, duhovnimi skupnostmi in skupnostnimi spoznanji na eni ter objektivnim svetom kot naravo in svetom kulture na drugi strani. Tukaj mora vsakršno raziskovanje izhajati iz izkustveno danega, kolikor ga skuša intuitivno polno zajeti v njegovih bitnostnih likih: intuitivno, tj. si s kar največjo možno popolnostjo razjasniti; kaj tiči v lastnem smislu izkustveno danega. In od tu se mora refleksijsko zaokreniti k dani zavesti in njenim načinom konstitucije takšnih danosti kot enot mnogovrstnosti. Prvo izpostavlja in stopnjuje drugo. Menimo, da smo si zelo hitro na jasnem in da smo dano v njenem smislu izčrpali, a kakor hitro pristopimo k načinom danosti in si skušamo način, kako izkazovanje zares izgleda, kakšna pota mora ubrati in kaj ob tem igra svojo posredniško vlogo, pojasniti, zmerom znova opazimo, da v objektivni naravnosti marsikaj spregledamo, marsikaj, kar je zelo bistveno, zavržemo kot na videz irelevantno. Tako se dogaja, da ima ontologija pri predmetnostih, ki se, kakor *narava* in *duh*, ne konstituirajo eno-stopenjsko (kakor na primer elementarni miselni predmeti števila,

veličine, itn.), marveč na več stopnjah, tako velike težave. Kajti ontologija, o tem bomo še govorili, sama na sebi ni *fenomenologija*.

Ontološki način motrenja je tako rekoč katastrofatičen. Enote jemlje v njihovi identiteti in zaradi njihove identitete kot nekaj trdnega. Fenomenološko-konstitutivno motrenje pa vzame enoto v toku, namreč kot cnoto konstituirajočega toka, sledi gibanjem, potekom, v katerih je taka enota in vsaka komponenta, stran, realna lastnost take enote, identitetnostni korelat. To motrenje je na določen način kinetično ali "genetično": "geneza", ki pripada "transcendentalnemu" svetu, totalno različnemu od naravne ali naravoslovne geneze. Locke je govoril o "zgodovini" zavesti in očitno je njegova intencija zadevala takšno genezo, ki jo je, vodja empirizma, kaj kmalu zamešal s psihološko genezo ter je s tem povsem zgrešil. Vsaka spoznavna enota, zlasti vsaka realna, ima svojo "zgodovino", oziroma, korelativno rečeno, zavest o tem realnem ima svojo "zgodovino", svojo imanentno teleologijo v obliki uravnalnostnega sistema bitnostno pripadajočih načinov naznanjanja in zaznanjanja, ki se lahko iz njega razvijejo, jih lahko v njem ugotovimo. In to, kar je stvar sama, izstopi v evidentnosti vseh strani njenih bitnosti šele v njeni zgodovini, ki enote in njihove momente izpostavi tako, da spravi v gibanje konstituirajoče mnogovrstnosti. Prav v metodi fenomenološke kinesis se oboje loči: bistvene smeri intencionalnosti in njenih intencionalnih korelatov ter bistvena določila identične biti, ki se je v intencionalnih doživljajih zavemo kot nečesa identičnega in si jo v redu njenih korelatov predstavimo kot tisto identično.

Kar pa zadeva ontologijo, si kaj lahko zamislimo, da nekdo aktualnostno zadobi tako popoln vpogled, da npr. zmore bitnost duha ali narave razpostaviti čisto in popolno ter fiksirati aksiomatične principe, ki spadajo sem. Toda de facto: to, kar nam tako dobro uspe v matematiki, ne uspe na enak način v ontologiji.

Tu nam šele fenomenologija privzgoji popolnostno gledanje, in četudi tisto, k čemur stremi, ni bitnostni nauk o realitetah, marveč o konstituciji realitet in na drugi strani čistega jaza in jazstvene zavesti sploh, uspe vendarle šele v skupnosti z njo polno bitnostno dojetje realnega samega, prav s tem pa tudi utemeljitev ontologije s kategorialnimi pojmi in principi.

Prevajalčeva pripomba: Gre za prevod f 6 *Priloge I (Beilage I)* v tretji knjigi *Idej za čisto fenomenologijo in fenomenološko filozofijo* Edmunda Husserla (*Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie III*, Martinus Nijhoff, Haag 1952, str. 128-130).